

Z DZIEJÓW NARODU ŻYDOWSKIEGO

FRA JØDEFOLKETS HISTORIE

Judaizm to jedna z trzech wielkich religii (obok chrześcijaństwa i islamu), które powstały na Bliskim Wschodzie (Midtøsten). Spośród nich jest ona najstarsza. Religia ta związana jest ściśle z dziejami narodu żydowskiego. Dzieje te zapisane są między innymi Biblii hebrajskiej, czyli Starym Testamencie.

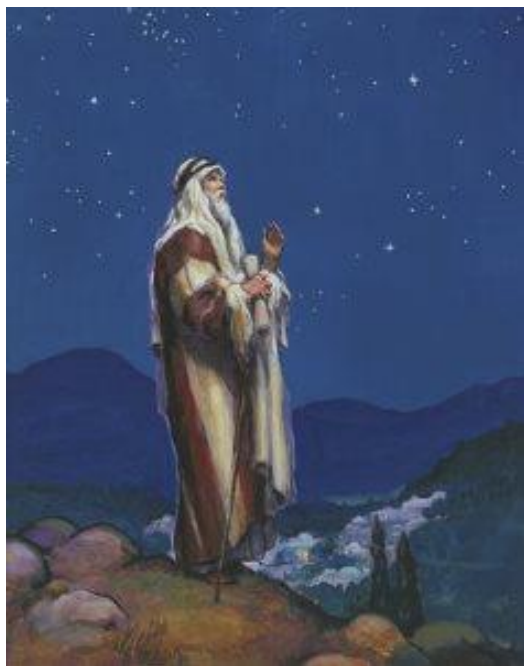

Praojciec Abraham

Początki judaizmu sięgają II tysiąclecia p.n.e. i wiążą się z Abrahamem, który według tradycji uznawany jest za praojca narodu żydowskiego (a także chrześcijan i muzułmanów). Na rozkaz Boga opuścił on rodzinne miasto i powędrował do Ziemi Obiecanej. Bóg zawarł z nim przymierze (pakt) i obiecał, że Abraham będzie ojcem wielkiego narodu oraz że jego potomkowie otrzymają **Ziemię Obiecaną**, zwaną **Kanaan** (obecnie są to tereny Izraela i Palestyny).

W zamian za to Abraham obiecał Bogu, że na znak przymierza wszyscy chłopcy z jego rodu będą poddani rytuałowi obrzezania (omskjæring), czyli usunięcia napletka z penisa.

Według Biblii Abrahamowi w wieku stu lat urodził się syn Izaak. Następnie, Izaakowi urodził się syn Jakub. Jakubowi Bóg zmienił imię na Izrael. Stąd wszyscy potomkowie Jakuba to właśnie naród Izraela zwani w Biblii **Izraelitami**.

Bóg zapowiedział Abrahamowi, że jego potomstwo będzie tak liczne, jak gwiazdy na niebie.

Prorok Mojżesz

Izraelici osiedli w Egipcie, gdzie żyli pod uciskiem Faraona. Ich wybawcą był Mojżesz, który dostał polecenie od Boga, by wyprowadzić Izraelitów z niewoli egipskiej do Kanaanu. Po drodze do Ziemi Obiecanej Mojżesz zawarł w imieniu ludu izraelskiego przymierze z Bogiem na **górze Synaj**. Bóg dał Mojżeszowi kamienne tablice, gdzie zapisany był **dekalog**, czyli Dziesięć przykazań (De ti bud). W zamian za obietnicę przestrzegania objawionego im prawa Żydzi stali się narodem wybranym przez Boga, otrzymali Ziemię Obiecaną i przyrzeczenie, że z ich ludu będzie pochodził mesjasz, który pokona zło i ustanowi pokój na świecie.

Mojżesz wyprowadził Izraelitów z niewoli egipskiej i dał im Dziesięć przykazań, które otrzymał od Boga.

Świątynia Jerozolimska

Religijnym centrum starożytnego Izraela była Świątynia Jerozolimska – uświęcone miejsce, gdzie składano Bogu ofiary. Pierwszą świątynię (tempel) wznosił król Salomon w połowie X wieku p.n.e., lecz zburzyli ją Babilończycy w 587 p.n.e, którzy to podbili Izrael. Po wyzwoleniu z niewoli babilońskiej odbudowano świątynię na nowo. Przetrwała ona do roku 70 n.e., kiedy to zrównali ją z ziemią Rzymianie. Świątyni nie odbudowano, a do dziś zachował się jedynie zachodni mur budowli zwany Ścianą Placzu (Klagemuren).

Ściana Placzu w Jerozolimie – pozostałość po Świątyni Jerozolimskiej

Prześladowania

Podczas niewoli babilońskiej i po podbiciu państwa żydowskiego przez Rzymian wielu Żydów osiedliło się na różnych terenach wokół Morza Śródziemnego (Middelhavet). W wielu krajach przyczynili się do rozwoju kultury i nauki, jak np. w Hiszpanii podczas panowania muzułmańskiego. Jednak w tym samym kraju doświadczyli później okrutnych prześladowań (forfølgelser) gdy chrześcijanie doszli do władzy. Wielu Żydów zmuszonych było do ucieczki. W 1492 roku i kolejnych latach tysiące Żydów uciekło do Europy wschodniej (m.in. Niemiec, Polski, Rosji, Czech, Ukrainy).

Najgorsze prześladowania miały jednak miejsce podczas II wojny światowej. W nazistowskich Niemczech rozwinięto teorię o rasach ludzkich, według której Żydzi byli rasą bezwartościową i w ten sposób naziści uzasadniali, dlaczego należy naród żydowski unicestwić. Ocenia się, że zamordowano wtedy około 6 milionów Żydów. Hitlerowcy

wysyłali ich do obozów koncentracyjnych

(konsentrasjonsleirer), gdzie zanim zginęli w komorach gazowych, musieli wykonywać niewolniczą pracę. Tę zagładę Żydów nazywamy **Holocaustem**.

Po okrucieństwach, jakich doznali Żydzi podczas II wojny światowej, założono nowe państwo – Izrael, w którym mogli osiedlić się Żydzi z różnych zakątków świata. Niektórzy wyznawcy judaizmu odczytują to jako spełnienie obietnicy Boga.

Gwiazda Dawida to oficjalny symbol Izraela. Naziści podczas II wojny światowej używali jej by znakować Żydów.

Żydzi w Norwegii i Polsce

Przez wieśset lat obowiązywało w Norwegii prawo, które zakazywało Żydom osiedlenia się (**bosette seg**) się w tym kraju. Zniesiono je dopiero w 1851 roku. Podczas okupacji niemieckiej w czasie II wojny światowej mieszkało ich w Norwegii ok. 1800, a po zakończeniu wojny tylko 506. Obecnie w Norwegii istnieją 2 synagogi – w Trondheim i Oslo – i w tych miastach mieszka większość z ok. 2000 Żydów.

Historia Żydów w Polsce jest zgoła odmienna, a jednocześnie ściśle związana z dziejami Polski. Pierwsze wspólnoty istniały już w XI wieku, a przez następne stulecia społeczność żydowska rozwijała się najbardziej dynamicznie w Europie. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku, zamieszkiwało ją ponad 3 miliony Żydów, co stanowiło jedną z największych populacji na świecie. W czasie II wojny światowej w wyniku zagłady zorganizowanej przez Niemców okupujących Polskę, zginęło 90% Żydów polskich. Po wojnie wielu z ocalałych wyemigrowało do Izraela i USA. Obecnie żyje w Polsce kilkadziesiąt tysięcy Żydów.

Widok na Jerozolimę – święte miasto żydów, chrześcijan i muzułmanów

Uzupełnij zdania wyrazami:

ABRAHAM

DEKALOG

ŚCIANA PŁACZU

KANAAN

MOJŻESZ

HOLOCAUST

1. Według tradycjito praojciec narodu żydowskiego (a także chrześcijan i muzułmanów).
2. Ziemia Obiecana, do której zmierzali Izraelici nazywała się
3. Inna nazwa Dziesięciu Przykazań to
4. Wyprowadził Izraelitów z Egiptu i otrzymał od Boga Dziesięć przykazań:
5.to pozostałość po Świątyni Jerozolimskiej.
6. Nazwa zagłady narodu żydowskiego podczas II wojny światowej to

Wpisz norweskie wyrazy do tabelki:

MIDTØSTEN	PAKT	DE TI BUD
TEMPEL	KLAGEMUREN	MIDDELHAVET
FORFØLGELSER	KONSENTRASJONSLEIR	
OMSKJÆRING	BOSETTE SEG	

POLSKI	NORWESKI
osiedlić się	
świątynia	
przymierze	
Morze Śródziemne	
Ściana Płaczu	
prześladowania	
obrzezanie	
obóz koncentracyjny	
Bliski Wschód	
Dziesięć przykazań	

Literatura:

Mari Ann Berg, Beate Børresen, Peder Nustad: *Vi i verden 5*, J.W. Cappelens Forlag AS, Oslo 2006

Mari Ann Berg, Beate Børresen, Peder Nustad: *Vi i verden 6*, J.W. Cappelens Forlag AS, Oslo 2006

Dagrunn Astrid Aarø Engen, Eli-Anne Vongraven Eriksen, Ragnhild Iversen, Even Næss, Jon Skarpeid, Jenny Helene Sværen: *Inn i livet 5*, Det norske samlaget, Oslo 2009

Dagrunn Astrid Aarø Engen, Eli-Anne Vongraven Eriksen, Ragnhild Iversen, Anne-Ruth Jangaard, Even Næss, Jon Skarpeid, Maria Therkelsen: *Inn i livet 6*, Det norske samlaget, Oslo 2010

Dagrunn Astrid Aarø Engen, Eli-Anne Vongraven Eriksen, Ragnhild Iversen, Even Næss, Maria Therkelsen, Merete Thomassen: *Inn i livet 7*, Det norske samlaget, Oslo 2011

Elisabeth Bakken, Per K. Bakken, Petter A. Haug: *Broene 6*, Universietsforlaget AS 1998

Aleksandra Górska (red.): *Encyklopedia polskiego ucznia*, Wydawnictwo Kluszczyński

Victor Hellern, Henry Notaker, Jostein Gaarder: *Verdens religioner*, Gyldendal Norsk Forlag AS 1982

Wikipedia